

S. FL. MARIAN ÎN CONTEMPORANEITATEA SA EUROPEANĂ

PAUL LEU

Începîndu-și ucenicia sub influența școlii romantice creată de V. Alecsandri, reorientîndu-se și perfecționîndu-se la cea științifică a lui B. P. Hasdeu, S. Fl. Marian marchează un nou moment în dezvoltarea folcloristicii și mai ales a etnografiei românești. Dacă Alecsandri, Hasdeu, G. Dem. Teodorescu, M. Gaster ș.a. purcedeau de la teoretizarea științei folclorice la cunoașterea propriu-zisă a folclorului, Marian a făcut calea inversă. El a plecat de la investigarea concretă, nemijlocită, multi-laterală a creației literare orale spre interpretarea științifică a acesteia, deschizînd astfel calea unor cercetători ca : Tudor Pamfile, Artur Gorovei ș.a.

Datorită activităților sale prodigioase, novatoare consacrată realizării unor culegeri folclorice meritorii și a unor substanțiale și remarcabile studii de etnografie comparată, Marian transformă Suceava într-un centru cu o mare însuflețire științifică printre contemporanii săi, promovată însă de un singur om. „Ceea ce astăzi fac institute cu zeci de cercetători, Marian, în condiții materiale foarte modeste, a realizat el singur, o operă grandioasă”¹. Din această cauză activitatea sa a fost remarcată și difuzată peste hotare, iar oamenii de știință din principalele centre culturale ale Europei au ținut să intre în legătură cu academiciantul român.

La mai puțin de un an de la apariția tomului de *Poezii populare române* (1873), culegerile studentului Simeon Fl. Marian ajunseseră să fie cunoscute și în capitala Franței. O dovadă în acest sens o constituie schimbul de scrisori și colete care a avut loc între tînărul folclorist și un romanist francez. La 4 aprilie 1874, Auguste Emile Picot cerea lui Vicențiu Babeș, de la Albina, să-i indice edito-rului volumului de poezii populare adunate din Bucovina. Aflîndu-i adresa, profesorul de limbă și literatură română de la Școala de limbi orientale din Paris, Picot, la 6 noiembrie 1874, îl roagă pe S. Fl. Marian să-i trimită „un exemplar din *Poeziile populare române*, ce le-ați publicat (tomul I *Balade*, tomul II *Doine*), dacă publicați și al III-lea tom (*Satire*), vă rog să mă înscrîți pe lista prenumera-țiilor... Felicitîndu-vă din inimă, prea stimat domn, pentru frumoasa inițiativă ce ați luat-o cu o publicațiune atît de folositoare, profit de această ocaziune spre a vă exprima încredințarea deosebitei mele considerațiuni”². După cîteva săptămîni coletul cu cărțile solicitate ajunsese la destinație, iar, Grenel, socrul lui Picot din

¹ Gheorghe Vrabie, *Folcloristica română*, 1968, Editura pentru literatură, p. 214.

² Scrisoarea inedită în limba română a lui A. E. Pricop, din 6 noiembrie 1874, către S. Fl. Marian, *Fondul documentar-memorial S. Fl. Marian*, proprietatea M. Cărașu, Suceava, inv. nr. 550.

Hauguenau-Alsacia, îl trimite ginerelei la Paris. Neprimindu-l, profesorul francez cere explicații de la poșta germană și află, după mai multe intervenții, că pachetul a fost restituit celei din Austria. Picot, voind să intre cu orice preț în posesia culegerilor folclorice din Bucovina, la 2 februarie 1875 reînnoiește cererea și primește cele două volume de la Simeon Fl. Marian.

Paul Meyer, fiind însărcinat de Societatea filologică din Londra să prezinte o dare de seamă asupra progreselor realizate de popoarele romanice pe linia cercetărilor filologice, cere și ajutorul lui Picot. Preocupându-se de investigarea limbii și literaturii poporului de la Dunăre și Carpați, Auguste Emile Picot contribuie la referatul general cu informații, date și aprecieri în legătură cu stadiul de evoluție a culturii și literaturii române de la jumătatea deceniului al optălea al secolului trecut. El discută *Dicționarul limbii române* elaborat de Ioan Massim și A. T. Laurian cu sprijinul Societății *Academice Române*, *Itinerarul în Istria și vocabularul istro-român* publicat de Ioan Maiorescu, *Criticele* lui T. Maiorescu, *Snoavele sau poveștile populare* apărute la București în 1873—1874, *Poestile populare române* adunate și întocmite de Simeon Fl. Marian în 1873—1875, *Încercările critice asupra unor credințe, datini și moravuri ale poporului român* de G. Dem. Teodorescu și *Istoria critică a românilor* (1873—1875) de B. P. Hasdeu. În raportul întocmit de Paul Mayer în limba franceză, ce a apărut în *Bibliothèque de l'Ecole des Chartes*, cit și în cel publicat în limba engleză în *Transactions of the Philological Society for 1875—1876* se sublinia: „Basmele, cîntecele, proverbele și obiceiurile populare române sînt foarte departe de a fi cunoscute după cum merită. De aceea, trebuie a se menționa cu interes unele publicații noi... În Bucovina, domnul Simeon Fl. Marian a făcut să apară cele două dintîi volume dintr-o culegere de cîntece naționale (*Poesii populare române* adunate și întocmite, Cernăuți, 1875, în 8°)”³. Raportul are meritul de a evidenția un moment al dezvoltării culturii române din deceniul al optălea al secolului al XIX-lea și a stabili locul ce-l ocupă S. Fl. Marian în ansamblul dezvoltării acesteia. Observăm că încă pe cînd frecventa cursurile ultimului an de studii universitare Marian era remarcat de străini alături de Titu Maiorescu, B. P. Hasdeu, Massim, Laurian, G. Dem. Teodorescu și Ioan Maiorescu.

O bună parte din lucrările lui S. Fl. Marian au circulat la sfîrșitul secolului trecut în original, după care a urmat răspîndirea acestora prin intermediul altor limbi la diverse congrese internaționale, în numeroase reviste, volume antologice, dicționare enciclopedice, a bibliografiei de referință publicată în periodice ca: *Revue des traditions populaires*, *Mélusine*, *Etnograficeskoi obozrenie*, *Ethnologische Mitteilungen*, *Athenaeum*, *Zeitschrift für romanische Philologie* ș.a. Numai în *Revue des traditions populaires* din anii 1887, 1888, 1893, 1900, 1902, 1903 și de mai tîrziu au apărut comentarii și fragmente din *Ornitologia poporană română*, *Năsterea la români*, *Nunta la români*, strigături și alte specii folclorice românești traduse în franceză. În 1877, *Societatea Kisfaludy*, publică, în limba maghiară, în volumul *Román népdalok*, mai multe balade din colecția lui Marian, iar excelențele antologii de limbă engleză apărute la Londra: *Rumanian Bird and Beast Stories* (1915), *Children's Stories from Rumanian Legends and Fairy Tales* au la bază culegerile folcloristului sucevean. În 1894, Artur Gorovei prezenta plenului congresului *The Chicago Folk-lore Society* o parte din studiul etnografic a lui S. Fl. Marian *Nunta la români* prin intermediul comunicării *Obiceiurile noastre la nuntă*, traduse în englezește de secretara acestui înalt for american, Hellen Bassett, iar volume enciclopedice ca: *Dictionnaire international des écrivains du monde latin* de Angelo de Gubernatis, 1905, *Dictionnaire international des folkloristes contemporains...* de Henry Carnoy, fost director al publicațiilor *La Tradition* și *Enfants du Nord* ș.a. fac succinte și substanțiale aprecieri cu privire la viața și opera cercetătorului bucovinean.

³ *Bibliothèque de l'Ecole des Chartes*, Paris, XXXII, 1875, fasciculele 3—4, p. 373.

Răspîndirea operei lui S. Fl. Marian pe o arie ce depășea granițele teritoriului locuit de români a atras atenția multor oameni de știință contemporani din diverse centre culturale și universitare ale Europei, cum ar fi: Paris, Moscova, Londra, Viena, Roma, Praga, Petersburg, Leipzig, Zürich, München, Lemberg, Graz și, rînd pe rînd, a fost vizitat la Suceava sau solicitat de o parte din aceștia să dea informații, să colaboreze la periodice, antologii, dicționare enciclopedice, să împrumute, să expedieze contra cost, sau să schimbe propriile-i volume cu ale altora, să ateste temeinicia unor lucrări realizate de romaniști și etnografi străini. Aria de cunoaștere a activității academicianului român Marian în Europa timpului și chiar mai departe (Chicago), nu e punctată numai de rapoartele unor societăți filologice sau folclorice, de bibliografia de referință din acea vreme, de fragmente din opera sa vehiculate cu ajutorul limbilor germană, franceză, engleză, rusă, maghiară sau boemă, ci și de legăturile ce le-a întreținut, aproape trei decenii, cu diverse personalități ale bătrînilor continent. Acest ultim aspect este pus în evidență de conținutul a numeroase scrisori, rămase pînă la această dată inedite, primite de profesorul sucevean de la Gustav Weigand, I. Ziziți, Auguste Emile Picot, Ach. Millien, Vladimir Lamansky, Angelo de Gubernatis, Henry Carnoy, J. Ulrich, Hugo Schuchardt, Julius Zuber, Paulus Rossief, Jan Urban Jarnik, M. Friedwagner, Carol Romstorfer, Wilhelm Heine, J. Iaworsky, Zeisberg, prințesa Ștefania a Austriei ș.a.

Cu profesorul universitar din Leipzig, Gustav Weigand, s-a împrietenit și a colaborat încă de pe cînd acesta își făcea cercetările în satele bucovinene, cu care ocazie a fost și oaspetele lui Marian, la Suceava. În urma sugestiilor date de M. Friedwagner, cercetătorul român împreună cu Weigand au lucrat la eloborarea și definitivarea unui chestionar care a fost folosit la adunarea materialului necesar *Culegerii de cîntece populare românești din Bucovina*, ce urma a fi tipărită în limba germană. Peste ani, în amintirea clipelor de neuitat petrecute la Suceava, Weigand scria: „În amintirea prea plăcutelor clipe petrecute în ospitaliera dumneavoastră casă, vă transmit, atît dumneavoastră, cît și membrilor familiei dumneavoastră, cele mai cordiale urări cu prilejul Anului nou. Fotografia alăturată înfățișează doi țărani bătrîni din Bosanci”⁴. Cartea postală ilustrată de care pomeniște se mai află și acum în posesia Casei memoriale de la Suceava.

Prin 1885—1886, cercetătorul praghez I. Ziziți a vizitat Țara de Sus și, cu această ocazie, a fost oaspetele lui S. Fl. Marian. Datorită sprijinului acordat de profesorul bucovinean, Ziziți a cules informații cu caracter etnografic de la țărani români din satele situate în vecinătatea fostei Cetăți de scaun a Moldovei. Pentru capitolul *Traiul în comitate, în Bucovina*, profesorul ceh a folosit date primite, printre altele, și de la Ermolai Ghiuță, cumnatul lui Marian, pe care a omis să-l menționeze în volum, după cum se scuză în scrisoarea din 28 ianuarie 1887, ce însoțea cartea postală pomenită mai sus. Între cei doi etnografi a avut loc un viu schimb de creații proprii, de opinii și informații privind stadiul de elaborare a unor noi lucrări.

În vara anului 1892, custodele *Muzeului de științe naturale* din Viena, Iosef Szombaty, venind la Suceava, pentru inițierea unor cercetări preistorice, îl caută pe S. Fl. Marian și obține sprijinul acestuia. Ca urmare, *Antropologische gesellschaft* (Asociația antropologică) din Viena, prin adresa nr. 890, din 15 decembrie 1893, mulțumește „pentru substanțialul ajutor acordat...”⁵.

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, activitatea științifică a lui S. Fl. Marian devine din ce în ce mai cunoscută și răspîndită în Europa, iar colaborarea folcloristului și etnografului român tot mai solicitată de străinătate. Dacă V. Alecsandri a fost primul român care a difuzat

⁴ Scrisoarea inedită în limba latină a lui Gustav Weigand către S. Fl. Marian, *Fondul documentar-memorial S. Fl. Marian*, proprietatea M. Cărașu, Suceava, inv. nr. 827.

⁵ Adresa în limba germană a *Societății antropologice* din Viena către S. Fl. Marian, *ibidem*, inv. nr. 694.

masiv creația noastră folclorică peste hotare, S. Fl. Marian este cel de al doilea. La 13 mai 1892, Laureatul *Institutului francez* și membru al comitetului *Societății de tradiții populare*, Ach. Millien, îi scria lui Marian: „Am ajuns să fac cunoscut publicului francez frumoasele cîntece populare ale românilor, din care regretatul Vasile Alecsandri ne-a dat un remarcabil specimen. Pregătesc o traducere a unui oarecare număr din aceste producții publicate de dumneavoastră în diverse reviste. Nu cunosc pe acelea pe care le-ați tipărit în volum, dar mi le voi procura dacă veți binevoi să-mi indicați numerele și adresa editorului și a mă autoriza, totodată, să traduc în limba franceză diverse fragmente din ele. În cazul cînd ați dispune de un exemplar pentru biblioteca mea cu cărți alese din literatura populară, vă rog să mi-l trimiteți împreună cu autograful dumneavoastră. Spre să nu fiu inoportun și indiscret solicitîndu-vă acest favor fără să fi avut onoarea a fi cunoscut de dumneavoastră. Cu toate acestea, aș fi fericit să vă ofer omagiul modestei mele publicații”⁶.

În scopul valorificării poeziei populare românești pe plan mondial, profesorul de filologie romanică de la Universitatea din Zürich, doctorul J. Ulrich, aflîndu-se la Brașov, în august 1900, căuta fără succes să-și procure culegerile de *Poesii populare române* adunate de S. Fl. Marian. Pentru a putea să-și termine antologia de poezie populară la care lucra și pentru care venise la Brașov, profesorul elvețian se adresa folcloristului sucevean cu următoarea rugăminte: „Spre regretul meu, aflu aici că cele trei volume ale dumneavoastră de *Cîntece populare românești* sînt epuizate. (n.n. Autorul scrisorii se referă la: *Poesii populare din Bucovina. Balade române*, 1869, precum și la cele două volume de *Poesii populare române* apărute la Cernăuți în 1873 și 1875). Pe ele contasem foarte mult în vederea alcătuirii unei antologii de poezie populară românească la care lucrez în prezent. N-ați putea dumneavoastră să-mi recomandați o cale prin care să mi le pot procura? M-aș revanșa, întrucîtva, cu broșurica mea *Cîntece populare franceze*, care a apărut cu un an în urmă”⁷.

Prin 1894—1895 S. Fl. Marian este invitat să devină membru al asociației *Verein für österreichische Volkskunde*. După ce primește cartea de membru cu numărul 870, împreună cu statutul asociației vieneze, este rugat de conducere să doneze „pentru biblioteca societății cite un exemplar din lucrările”⁸ sale scrise în limba română.

În semn de respect față de munca lui Marian și față de calitatea sa de membru al Academiei Române, doctorul în tradiții populare din Paris, Henry Carnoy, îi trimite la Suceava o fascicolă din dicționarul său în curs de editare, intitulat *Dictionnaire internationale des folkloristes contemporains* ce conține pe toți folcloriștii notabili din lume cu portretele lor, numele, prenumele și pseudonimul lor, locul și data nașterii, familia, debutul, funcția socială, opera ș.a. Pentru a-l putea include atît în această lucrare de proporții, cît și în *Dictionnaire des Membres des Societes savantes*, Carnoy scria, la 7 februarie 1897, lui Marian: „Titlul dumneavoastră de membru al Academiei Române vă acordă un loc onorabil în dicționarul nostru, dicționar al folcloriștilor și al societăților savante. V-ași ruga să-mi dați biografia și fotografia dumneavoastră...”⁹.

În Rusia, S. Fl. Marian era cunoscut încă din ultimul deceniu al secolului al XIX-lea. La popularizarea lui a contribuit, printre altele și revista moscovită *Etnograficeskoe obozrenie* în care se menționa că folcloristul și etnograful român

⁶ Scrisoarea inedită în limba franceză a lui Ach. Millien, din 13 mai 1892, către S. Fl. Marian, *ibidem*, inv. nr. 438.

⁷ Scrisoarea inedită în limba germană a lui J. Ulrich, din 11 august 1900 către S. Fl. Marian, *ibidem*, inv. nr. 800.

⁸ Adresa inedită în limba germană a *Verein für österreichische Volkskunde*, der Geschäftsführer Dr. Wilhelm Hein, Donauefeld bei Wien, Hauptstrasse 2, către S. Fl. Marian, din 17 octombrie 1897, *ibidem*, inv. nr. 527.

⁹ Scrisoarea inedită în limba franceză a lui Henry Carnoy, din 7 II 1897, către S. Fl. Marian, *ibidem*, inv. nr. 213.

„cercetează denumirile populare ale păsărilor și în legătură cu ele legendele culese, denumirile ornitologice populare, face culegeri de vrăji, farmece și descințe. Cele mai importante lucrări ale lui sînt cercetările etnografice... tipărite de Academia Română, ce poartă următoarele titluri: *Nașterea la români, Nunta la români și Înmoștarea la români*... Opera sa numită *Chromatica poporului român* dă definiții, strîns personal de autor, asupra denumirii florilor și coloritului lor, denumirii ierburilor și a mineralelor care se întrebuintează pentru vopsirea stofelor acasă, asupra modului de preparare a vopselelor și chiar a vopsitului”¹⁰. În continuare, pe întinderea a mai multor pagini, este analizat conținutul cuvîntului inaugural de primire a lui Marian în Academia Română. La sfîrșitul studiului, profesorul universitar I. A. Iațimirski, concludă: „Această solidă lucrare românească a învățatului român, într-o problemă de specialitate pură, arată cît de mult a evoluat în România studiul etnografic al poporului român”¹¹.

Scriitorul și folcloristul Iulian Iavorsky din Lemberg, cercetînd aria de răs-pîndire a unui motiv popular apocrif și neputînd stabili originea și variantele, se adresează lui S. Fl. Marian ca unuia despre care știa că este „dintre cei mai importanți savanți și cunoscători ai literaturii populare românești și de aceea vă cer sfat și ajutor”¹².

La 5 mai 1903, Vladimir Lamanski, membru al Academiei Imperiale de Științe din Petersburg, îl anunță pe S. Fl. Marian că s-a hotărît „a se publica către sfîrșitul lunii august 1904 o *Culegere de slavologie* cuprinzînd, în cea mai largă accepție, istoria limbii, dialectologie, etnografie, arheologie, artă, istorie literară, istoria țărilor slave ș.a.”¹³. Academia Rusă invită să colaboreze, în afară de slaviștii ruși, pe cercetătorii din Germania, Franța, Ungaria, România și Peninsula scandinavă cu probleme din cele mai importante, cu subiecte care să fie dezbătute sau provocate de recente descoperiri și de noile căutări în diferite ramuri ale științelor ajutătoare ș.a. În încheiere Lamansky scria: „Însărcinat de a doua secție a Academiei cu redactarea culegerii, am onoare a vă ruga să ne onorați cu prețiosul dumneavoastră concurs, trimițîndu-ne comunicările dumneavoastră pînă la 3 octombrie 1903 cel mai tîrziu”¹⁴.

Ca și academicianul rus, profesorul de la Universitatea din Roma, Angelo de Gubernatis, intră în contact direct cu un mare număr de oameni de știință din diverse țări latine și germanice, pentru a realiza un dicționar care să furnizeze „latinilor și prietenilor limbii latine cel mai bun mijloc de a se recunoaște... o operă ce demonstrează inteligența și fraternitatea internațională”¹⁵. Cu această ocazie îl solicită și pe Marian să colaboreze. Cercetînd cele două volume ale *Dictionnaire international des écrivains du monde latin* a lui Angelo de Gubernatis găsim următoarele referințe bibliografice: „Marian Simion Fl., folkloriste roumain, membre de l'Académie roumaine, né à Ilisesci (Bucovina) en 1846. Il a fait ses études à Cernovitz les Cours de théologie. Ses principaux écrits sont: *Poesies populaire de Bucovine, Chromatic du peuple roumain, Manunchiu (gerbe) din scriselile lui Gh. Săulescu, Ornitologie populaire roumaine, Quelques inscriptions et documents de Bucovine, La naissance chez les Roumains, L'enterrement chez les Roumains, Satire poporane romane, Vrăsi, farmece, desfaceri, Traditions du peuple roumain de Bucovine, Nos oiseaux et leurs légendes, Rasplată* etc”¹⁶. În Supplé-

¹⁰ I. A. Iațimirsky, *Chromatica poporului român* de S. Fl. Marian, în *Etnograficeskoe obozrenie*, Moscova, 1895, tom. XXVIII, p. 178.

¹¹ *Ibidem*, p. 183.

¹² Scrisoarea inedită în limba germană a lui Iulian Iavorsky, din 10 XI 1897, către S. Fl. Marian, *Fondul documentar-memorial S. Fl. Marian*, inv. nr. 334.

¹³ Adresa în limba franceză a Academiei Imperiale de Științe din Petersburg, către S. Fl. Marian, *ibidem*, inv. nr. 369.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Scrisoarea inedită în limba franceză a lui Angelo de Gubernatis, către S. Fl. Marian, *ibidem*, inv. nr. 284.

¹⁶ Angelo de Gubernatis, *Dictionnaire international des écrivains du monde latin*, Florența, 1905, volumul al II-lea, p. 952—953.

ment et index, apărut în 1906, Gubernatis face o aducere la zi a bibliografiei oamenilor de cultură incluși în dicționarul amintit mai sus și adaugă unele personalități omise. În ceea ce ne privește, la „Marian Simion Fl., p. 952, ajutez: *Legendele Maicii Domnului*, 1904”¹⁷, iar în continuare este inclusă o succintă prezentare bibliografică a lui T. Maiorescu, ce lipsea dicționarului.

Profesorul universitar de la Graz, Hugo Schuchardt, a avut cuvinte de laudă pentru personalitatea și activitatea etnografului și folcloristului român. Referindu-se la lucrarea *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor* afirma că „este o operă cu un conținut de o inestimabilă bogăție”¹⁸. Admirația și interesul pentru munca cercetătorului bucovinean și le exteriorizează nu numai în presă, ci și direct, prin intermediul corespondenței. Într-o epistolă din 13 ianuarie 1904, omul de știință elvețian, adresându-i-se lui Marian cu „Mult stimat coleg de Academie” îi comunica: „Sînt ocupat cu valoroasa și foarte substanțială dumneavoastră carte despre folclorul românesc ce se referă la insecte și acest fapt m-a determinat a face cercetări istorico-lingvistice, pe care sper să le termin într-un anume timp”¹⁹. După ce îi cere informații în legătură cu folosirea următoarelor cuvinte: *hipotă*, *pipotă* și *picotă* în România, încheie: „Exprimîndu-mi admirația pentru cuprinzătoarea dumneavoastră lucrare de folclor, sînt cu cea mai aleasă stimă devotat, consilier aulic, dr. Hugo Schuchardt, profesor universitar emerit”²⁰. Schuchardt a folosit, citat, apreciat și popularizat în rîndul cititorilor de limbă germană conținutul uneia dintre cele mai de seamă opere ale omului de știință român. „Numirile dialectale românești de insecte, remarcă printre altele profesorul din Graz, pot fi găsite în minunata și substanțială operă a lui Marian *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor*, a cărei conținut intenționez să-l supun unei serioase investigații științifice”²¹.

Rodnicia muncii etnografului și folcloristului român a trezit interesul și admirația în mintea și inima cercetătorilor străini. Numărul și temeinicia lucrărilor lăsate de el, spiritul de dăruire, dragostea și devotamentul ce-l purta celor din rîndul cărora s-a ridicat au determinat pe mulți oameni de știință din Europa să nu-l uite multă vreme. Imaginea personalității lui S. Fl. Marian, așa cum s-a reflectat ea în conștiința multor romaniști și folcloriști europeni, se desprinde și din corespondența trimisă de Jan Urban Jarnik, timp de aproape trei decenii, celor de la Suceava. Profesorul ceh de la Universitatea din Praga deși cunoștea și prețuia de mult timp activitatea „cea spornică și folositoare pe terenul literaturii populare”²² a lui Marian și a salutat „cu o plăcere foarte mare”²³ primirea sa în Academia Română, abia prin 1882 a avut ocazia să ia legătura cu folcloristul și etnograful de la Suceava, după cum singur o declară²⁴. Prilejul s-a ivit odată cu apariția *Ornitologiei populare române*. „Dumneavoastră sunteți de vină, glumea Jarnik. De ce mi-ați trimis o carte așa de frumoasă și interesantă, încît trebuie ori și cum să vă mulțumesc de darul acela”²⁵. Cercetînd lucrarea primită Jarnik își dă seama de importanța materialului adunat, de capacitatea de sinteză și putere de muncă a etnografului român și de aceea el îi sugerează ideea alcătuirii unei *Botanici populare*. Întreaga prețuire și-o exprimă public în ampla recenzie tipărită în revista universității pragheze *Athenaeum* din 15 decembrie 1884, fascicola 4, p. 134—138, a cărei traducere din boemă, făcută de autorul ei, se află

¹⁷ *Ibidem*, *Supplément et index*, Florența, 1906, p. 131.

¹⁸ *Zeitschrift für romanische Philologie*, XXIX, p. 223.

¹⁹ Scrisoarea inedită în limba germană a lui Hugo Schuchardt, din 13 I 1904, către S. Fl. Marian, *Fondul documentar-memorial S. Fl. Marian*, inv. nr. 312.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Zeitschrift für romanische Philologie*, XXIX, p. 223.

²² Scrisoarea inedită în limba română a lui Jan Urban Jarnik, din 28 X 1883, către S. Fl. Marian, *Fondul documentar-memorial S. Fl. Marian*, proprietate M. Cărașu, Suceava, inv. nr. 322.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

în anii 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900 pentru a o publica într-o revistă pragheză. La 9 februarie 1897 romanistul ceh informează pe folcloristul și etnograful român că „alaltăieri, profesorul de slavistică Al. Castrnek, m-a rugat ca într-un repertoriu al folclorului slav să adaug și cel privitor la folclorul român. Deocamdată este vorba numai de doi ani 1895 și 1896... I-am făgăduit că voi îngriji de aceasta, m-am gândit însă îndată la dumneavoastră și la sprijinul ce ați putea să-mi dați în afacerea aceasta. Nu mă îndoiesc că dumneavoastră aflându-vă în contact cu românii din toate țările locuite de ei, sînteți informat despre toate ce s-au făcut pe terenul acesta între români în decursul anului 1895... Lucrul acesta mă interesează și pe mine personal fiindcă; îndată ce-mi va fi cu putință, îmi voi procura lucrările

...într-o revistă pragheză. La 9 februarie 1897 romanistul ceh informează pe folcloristul și etnograful român că „alaltăieri, profesorul de slavistică Al. Castrnek, m-a rugat ca într-un repertoriu al folclorului slav să adaug și cel privitor la folclorul român. Deocamdată este vorba numai de doi ani 1895 și 1896... I-am făgăduit că voi îngriji de aceasta, m-am gândit însă îndată la dumneavoastră și la sprijinul ce ați putea să-mi dați în afacerea aceasta. Nu mă îndoiesc că dumneavoastră aflându-vă în contact cu românii din toate țările locuite de ei, sînteți informat despre toate ce s-au făcut pe terenul acesta între români în decursul anului 1895... Lucrul acesta mă interesează și pe mine personal fiindcă; îndată ce-mi va fi cu putință, îmi voi procura lucrările

Scrisoarea lui Jan Urban Jurnik
către S. Fl. Marian

indicate ca să le studieze cum se cade²⁸. Pentru ca omul de știință străin să aibă posibilitatea procurării și studierii literaturii populare românești, la 20 mai 1899, Marian este din nou rugat să-și continue informarea, mulțumindu-i-se totodată pentru tot ce făcuse pînă atunci. Printre altele, în corespondența trimisă de Jarnik lui Marian, se găsesc și unele date în legătură cu rolul cercetătorului sucevean în popularizarea literaturii și a oamenilor de cultură din Țara de Sus în

Să se potă cunoaște personalitatea
 și abilitatea în cauzele noastre al
 noastre. Poate să ne vedeți și d. de
 prin și înțelegem Jarnik în membru
 simțind că o plăcere mare și mare
 de muncă a pregătirii redințării Jarnik
 și a grădinei și folositoare pe domeniul
 științelor populare. Nu mi se lasă de
 speranța că într-o zi mi se va da
 primele cărți. El va scrie între Români
 și în engleză darva ma așteptăm să-l de
 pentru și să-l ducem din să se și amestec
 Jarnik. Căci atunci când mi se dă ca să
 puțin și intrăm într-o corespondență anuală cu
 alții al cărei început și îl fac adesea
 mulțumindu-mă de mare atenție din partea
 pentru care și rugându-l să se măstreze
 adesea o muncă și mai multă
 de Jarnik

Suceava Smichov J. Jan Urban Jarnik
 la. 28. IV. 1900.

Scrisoarea lui Jan Urban Jarnik
către S. Fl. Marian

²⁸ Scrisoare inedită în limba română a lui Jarnik, din 28 aprilie 1907, către Leontina Marian, *ibidem*, inv. nr. 3363.

afara teritoriilor locuite de români, cum e cazul prozatorului Emanuel Grigoro-vitza. Aceste relatări vin să reconfirme și să precizeze cele publicate de profesorul ceh în revista *Convorbiri literare* din mai 1909.

Marian a fost un important pionier al dezvoltării școlii românești în a doua jumătate a secolului trecut. El a luptat pentru introducerea limbii române în școlile din Bucovina ocupată vremelnice de austro-ungari. Folosindu-se de relațiile și prestigiul ce-l avea printre oamenii de cultură din Europa, Marian, în numele *Școlii române* de la Suceava, apelează la Jan Urban Jarnik pentru a-l sprijini să tipărească, la Praga, un manual în limba populației majoritare, românești, din ținutul Sucevei spre a-l folosi la obștină din fosta cetate de scaun a Moldovei. Jarnik, pentru a-și ajuta prietenii români ce se aflau într-o situație social-politică asemănătoare cu cea a poporului din care făcea parte, se informează, face calcule, comandă manualul, îi corectează șpalturile, iar în 1897 expediază cărțile școlare asociației sucevene.

Între Jan Urban Jarnik și cei de la Suceava a avut loc un continuu și amical schimb de impresii și opinii prin intermediul corespondenței, până aproape de moartea lui S. Fl. Marian. De respectul, stima și prețuirea de care s-a bucurat Marian în fața romanistului Jan Urban Jarnik ne dăm seama dintr-o scrisoare trimisă Leontinei Marian după moartea soțului ei: „Personal n-am avut fericirea să-l cunosc, scria Jarnik, îl cunoșteam însă cu atât mai bine din lucrările sale temeinice și atât de numeroase. În privința asta moartea soțului dumneavoastră a pricinuit literaturii române un gol care cu greu se va putea umple. Căci, pentru ca cineva să poată produce asemenea lucrări trebuie să aibă niște talente deosebite și mai cu seamă, lucru de neapărată trebuință, să fie pătruns de iubirea și dragostea necesară pentru obiectul său de studiu. Numai o asemenea iubire nemărginită este în stare să facă pe om să jertfească vreme și bani, să aducă chiar jertfe care par a păgubi interesele personale ale lui însuși și ale persoanelor care sînt legate cu el prin legături sfinte de rudenie.

Luînd în considerare numărul așa de mare a lucrărilor, rodul îmbelșugat al muncii sale neobosite, am gîndit că este cu mult mai înaintat în vîrstă de cît în realitate era. Se vede că a început a se îndeletnici cu studiile sale iubite de timpuriu, simțind în inima-i mare atragerea pentru ele. Pentru un asemenea bărbat moartea este, drept vorbind, începutul unei vieți nemuritoare. Numele soțului dumneavoastră este unul dintre acele nume care nu se vor uita niciodată. Dară ce e și mai mult, lucrările lui se vor ceti și studia și cele ce vor urma pe terenul cultivat de el, nu o să fie altceva de cît spicuri după un seceriș îmbelșugat”²⁹.

Mult timp după moartea lui S. Fl. Marian, Jarnik a continuat să reflecteze asupra proporțiilor și perspectivei ce a lăsat-o etnograful și folcloristul român în mintea sa. „Foarte adesea ori, scria profesorul praghez în 1911, uitîndu-mă la lucrările sale din biblioteca mea, mi-aduc aminte de munca uriașă dusă la bun sfîrșit de un singur bărbat și încă în împrejurări vitrege”²⁹.

Creșterea interesului romanistilor europeni pentru numărul și temeinicia volumelor lăsate de S. Fl. Marian, și, în general, pentru poezia și proza noastră folclorică, a fost determinată de bogăția, originalitatea și frumusețea creației literare orale românești, de dezvoltarea studiilor comparative în Franța și Italia, de necesitatea verificării unor noi teorii cu privire la înrudirea și circulația anumitor teme folclorice, de extinderea spre orient a sferei de cercetare abordată de romanistii occidentali în vederea cunoașterii și a altor popoare și culturi de proveniență romanică, precum și de faptul că profesorul bucovinean se afla printre puținii cercetători ai vremii ce porneau la cunoașterea directă, nemijlocită la valorificarea multilaterală, sintetică a creației populației de la Dunăre și Carpați.

²⁹ Scrisoare inedită în limba română a lui Jarnik către Liviu Marian, din 24 mai 1911, *ibidem*, inv. nr. 141.

S. FL. MARIAN ET SON ÉPOQUE

Résumé

Eminent folkloriste et ethnographe, le roumain S. Fl. Marian a été en relations avec de nombreux hommes de science de divers centres culturels et universitaires d'Europe, tels que : Paris, Vienne, Prague, Rome, Petersbourg, Leipzig, München, Zürich, Lemberg etc.

Connaissant à fond la vie matérielle et spirituelle de ceux parmi lesquels il a vécu, S. Fl. Marian a été souvent visité ou sollicité par des spécialistes soit pour leur fournir des informations ou collaborer à des périodiques, à des anthologies, à des dictionnaires encyclopédiques, soit pour des échanges d'expériences avec des confrères d'autres Etats, ou pour donner son avis sur des ouvrages de romanistes et ethnographes étrangers.

S. Fl. Marian a été en relations permanentes avec les chercheurs d'autres pays, ainsi qu'il résulte de sa correspondance, avec de grands linguistes, de grands philologues, des universitaires, ou des académiciens, comme Auguste Emile Picot, Gustav Weigand, I. Zizici, Hugo Schuchardt, Ach. Millien, Iosef Szombaty, J. Ulrich, Vladimir Lamansky, Angelo de Gubernatis, Henry Carnoy, I. Zuber, Carol Romstorfer, Jan Urban Jarnik etc. Cette correspondance met en évidence l'apport de S. Fl. Marian au développement de l'étude du folklore roumain et fait connaître aux lecteurs le prestige dont il a joui chez nous et à l'étranger.

Son nom est cité dans des publications, comme : *Bibliothèque de l'Ecole des Chartes*, Paris, XXXII, 1875, *Transactions of the Philological Society for 1875—1876*, *Revue des traditions populaires*, *Zeitschrift für romanische Philologie*, XXIX, *Athenaeum*, *Etnograficeskoi obozrenie*, *Ethnologische Mitteilungen*, *Dictionnaire, international des écrivains du monde latin* par Angelo de Gubernatis, Florence, 1905, *Dictionnaire international des folkloristes contemporains...* par Henry Carnoy, Paris, *Roman nepdalok*, Budapesta, 1877 etc.

La renommée que S. Fl. Marian avait acquise a contribué à ce que le folklore roumain soit très apprécié par ses contemporains.